

Дарья Штольба,

здобувачка вищої освіти

(Державний університет «Житомирська політехніка»)

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ПРАВОПОРУШНИКА

Однією з основних теоретичних розділів юридичної психології є кримінальна психологія, вивчає психічні закономірності, що у процесі скоєння злочинів індивідами. У зазначеному розділі досліджується теоретичний пласт питань, пов'язаних із проблематикою природи злочинної поведінки, злочинної мотивації, групової злочинності, формування злочинних установок та злочинного менталітету загалом.

«Злочинці народжуються такими чи створюються суспільством?» - одне з питань у суперечці між природою та людиною, що викликає затяті теоретичні дискусії серед психологів-криміналістів протягом багатьох років.

У процесі встановлення феномена природи злочинності кримінальна психологія досліджує одне з найважливіших завдань: вивчення психологічних аспектів особистості злочинця.

З іншого боку, слід зазначити погану опрацьованість цього питання у нинішніх реаліях з домінування доктрин кримінального правничий та процесу, які у ролі деякого встановленого державою «ладу» щодо явища злочинності, протиставлення якому бракує схвалення. При цьому варто вказати на суперечливість і малу опрацьованість за допомогою штучної конструкції науки кримінального права питань зазначеного феномену[4, с.13].

У випадку аналізу динаміки, можна з ймовірністю встановити зниження ефективності, т.к. переважно використовувані методики є запозиченими. Причиною цього є якась «застарілість» інформаційних баз, основу яких лежать деякі філософські категорії і доктринальні поняття, які відповідають прогресуючої злочинної дійсності.

Психологічний портрет злочинця орієнтованого визначення сукупності відомостей про особливості особистості та індивідуальні ознаки особистості, стійкого психологічного та громадянського стану.

Важлива риса дослідження особистості злочинця обумовлена ретроспективністю, що свідчить про наявність коефіцієнта похибки щодо злочинної поведінки поза впливом середовища, що стала причиною чи якимось «тригером», спонукав обличчя на девіантне злочинне поведінка. Фактично кажучи, абсолютно будь-яке суспільно-небезпечне посягання визначається сукупністю кримінологічних, біологічних, соціально-психологічних та ідеологічних факторів. Розглядаючи кожен, необхідно враховувати їхній цілісний зміст.

Кримінологічні зумовлюються, насамперед, криміналізацією суспільних відносин загалом - явище, що є впровадження злочинних зразків і дій у систему соціального життя, відносин між людьми, соціум. У сучасній персонології є безліч теорій особистості, хоч за своїм структурним змістом мають загальні положення, але здебільшого суперечать один одному.

З чого можна зробити висновок, що психічні процеси особистості не можна оцінювати відповідно до будь-якого уніфікованого порядку, що визначається тим, що

кожна соціальна група на певному етапі розвитку взаємодіє із зовнішнім світом індивідуально, реагуючи на подразник зовсім по-різному[6, с.14].

Тобто не можна стверджувати, що є єдиний принцип функціонування особистостей, які вчинили злочин, так як немає єдиного закону, регулюючого психіку людини. Відштовхуючись від цього можна говорити, що біологічні, соціальні та індивідуально психологічні чинники є взаємозумовленими, й у криміналістиці раціонально розробити принципово нову типологію особистості злочинця, так як те що використовується в даний час частково застаріла і є практично марною в процесі оперативно-розшукової діяльності. Критерієм розмежування нової типології має бути домінуючим чинником психіки.

У кримінальній психології вивчення психологічних аспектів особистості злочинця часто пов'язане з необхідністю виявлення неідентифікованої особи, яка вчинила тяжкого злочину з особливою жорстокістю, зазіханням на статеvu недоторканність, наявністю безлічі повторюваних епізодів – серійного вбивці, сексуальних маніяків.

Психологічний портрет подібного злочинця обумовлений трьома взаємопов'язаними складовими: наявність біологічних факторів – змін структури та функціонування головного мозку, пов'язаного з роботою гіпоталамуса, наявність особливостей сексуальної переваги – індивідуально психологічна особливість, та вплив соціуму – «тригер».

Сучасна типологія злочинців орієнтована на критерії розмежування за соціально-біологічними ознаками, що нівелює її дієвість та успішність.

Не можна заперечувати, що зовнішній соціальний вплив є обов'язковим фактором, що активізує злочинну поведінку: так особа, яка має фізіологічні особливості у функціонуванні мозку і має психологічні відхилення, може ніколи не зробити суспільно-небезпечного зазіхання, якщо середовище не вплине на нього впливу[7, с.32].

При цьому саме біологічні та психологічні фактори залишаються такими, що детермінують злочинну поведінку індивіда. У більшості ж свою увагу сконцентровано на пошуку мотивів злочину, зумовлених соціальними факторами, замість того, щоб найбільш докладно зупинитися на злочинній поведінці, яка залежить від вибору коштів для реалізації мотивів.

Недостатнє дослідження індивідуально-психологічних особливостей викликає значні проблеми щодо аналізованої групи злочинців. Наприклад, багатьом серійним злочинцям на думку психологів криміналістів властива «маска нормальності», обумовлена необхідністю здаватися в суспільстві абсолютно нормальною психічно повноцінною людиною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аксаков, А. М. (2008). Кримінальна психологія. Київ: Атіка.
2. Коваленко, В. О. (2017). Психологічні аспекти особистості злочинця. Київ: Видавництво Київського університету.
3. Павлов, І. М. (2010). Основи кримінальної психології. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка.
4. Фоміна, Н. В. (2018). Психологічні аспекти злочинності: теорія і практика. Харків: Видавництво Харківського національного університету.